

Projekt Kinder- en Jeugdfilm 1979
Fase 1 (periode 01-03-1979 t/m 02-09-1979)

PRO

EVALUATIEVERSLAG

I. Aanloop

In de vroege zomer van 1978 kwamen de eerste plannen naar buiten van enkele personen, die zich bezighielden met de vertoning van waardevolle films voor de jeugd. Die gedachten werden gestimuleerd door een toenemende onvrede met de situatie in Nederland met betrekking tot verspreiding, produktie en vertoning van die films. Vrij spoedig reeds kon het Instituut Film & Jeugd (thans Stichting Audiovisuele Vorming) zich achter die plannen stellen met de bedoeling daadwerkelijk aan de verbetering van de geschetste situatie te gaan werken.

Het Internationaal Jaar van het Kind 1979 leek een goede gelegenheid om een proefprojekt tot stand te laten komen. Een projekt, dat in ieder geval niet beperkt zou moeten blijven tot een eenmalige aktiviteit in dat jaar.

Ter verbreding van de basis, waarop zo'n "Projekt Kinder- en Jeugdfilm" gegrondvest zou moeten zijn, werd steun gezocht bij een aantal landelijke instellingen. Vrijwel alle aangezochte instellingen konden zich bijna onmiddellijk in de geformuleerde gedachten vinden. Er kon dan ook een Stuurgroep gevormd worden met vertegenwoordigers van Het Centraal Filmberaad, De Nederlandse Federatie Jeugd- en Jongerenwerk, de Nederlandse Filmkeuring, de Vereniging Cultureel Jongeren Paspoort, het Werkverband van Provinciale Servicebureaus, de Vereniging Het Vrije Circuit en de Stichting Audiovisuele Vorming. Alleen Gamma bleek niet in staat te zijn een vertegenwoordiger in de Stuurgroep te leveren.

II. Subsidie-aanvraag

Na een aantal oriënterende gesprekken en werkbesprekingen in het najaar van 1978, kon op 15 december 1978 een projektomschrijving met een subsidieverzoek ten bedrage van f 150.000,-- ingediend worden bij de Nationale Commissie Internationaal Jaar van het Kind. Een nader informatief gesprek met een vertegenwoordiger van die commissie resulteerde in een herziene fasering en begroting.

Fase 1 (selectie en samenstelling filmpakketten, samenstelling en produktie van begeleidingsmaterialen en organisatie van een landelijke presentatie met symposium, een en ander in de periode 01-03-1979 t/m 31-08-1979) tot een bedrag van f 75.000,-- en

Fase 2 (voorbereiding en begeleiding van een jeugdfilmcircuit in het seizoen 1979/80, opzetten dokumentatie, organisatie van plaatselijke introductie-bijeenkomsten, voorbereiding seizoen 1980/81, evaluatie en eindrapportering in de periode 01-09-1979 t/m 31-08-1980) ten bedrage van f 91.000,--.

Voorbereidende werkzaamheden waren ondertussen reeds voorzichtig begonnen; er werd een begin gemaakt met een reeks filmviewings om het Nederlands bestand aan 16mm jeugdfilms door te draaien.

In een oriënterend gesprek van de Stuurgroep met het Ministerie van CRM, werd toegezegd dat nagegaan zou worden of subsidie verleend kon worden voor een voortzetting van het jeugdfilmcircuit voor 2 à 3 jaar. Eerst op 17 april 1979 mocht een schriftelijke bevestiging van de Nationale Commissie ontvangen worden, waarin een garantiesubsidie van f 75.000,-- ter uitvoering van fase 1 ter beschikking gesteld werd. Over subsidiëring van fase 2 kon nog geen toezegging gedaan worden; die steun werd afhankelijk gesteld van het succes van fase 1. Inmiddels moest echter de reeds eerder uitgestelde presentatie verschoven worden naar 1 en 2 september, omdat de tijd van werkelijke voorbereiding tekort geworden was. Evaluatie vóór 1 september werd daarmee een onmogelijke zaak.

III. Voorbereiding

In de vergadering van 18 april besloot de Stuurgroep de functies te verdelen over een part-time projectleider en een inhoudelijk medewerker. Deze laatste kon de deeltaak "selectie en samenstelling filmpakketten en levering van de basisgegevens voor het begeleidend materiaal" op zich nemen. Een Werkgroep Selectie, bestaande uit enkele mensen uit vertoningskringen, stond deze laatste medewerker terzijde. De werkgroepleden, grotendeels vrijwilligers, hebben veel van hun vrije tijd in het project gestoken.

In minder dan tien weken heeft de Werkgroep 60 speelfilms geheel, 25 speelfilms fragmentarisch en nog eens 20 korte films bekeken. Dit gebeurde tijdens 17 viewings, waaronder 2 in België en tijdens 3 kinderfilmfestivals in het buitenland.

IV. Filmpakketten

Binnen de afgesproken tijd kon zo een drietal filmpakketten met in totaal 10 films worden samengesteld. De uitermate korte voorbereidingstijd heeft uiteraard een stempel gedrukt op de samenstelling der pakketten. Niet elke film kreeg de volledige instemming van elk der Werkgroepleden en niet elke film kon naar ieders inzicht in de juiste leeftijdscategorie worden ingedeeld.

Toch kon met enige tevredenheid naar die filmpakketten gekeken worden, omdat niet minder dan 6 van de 10 films hun Nederlandse première op 1 en 2 september zouden kunnen krijgen!. Dat was 100% meer dan mocht worden gehoopt. Dat resultaat werd verkregen dankzij de enthousiaste en spontane medewerking van een drietal filmverhuurders. Die verhuurders bleken bereid te zijn om het advies van de Werkgroep Selectie om te zetten in de aankoop van nieuwe buitenlandse films. Ook stelden zij voldoende vertrouwen in het project om hun normale huurprijzen te halveren in de verwachting dat het aantal vertoningen minstens verdubbeld zou kunnen worden.

Onderstreept dient hierbij te worden, dat - ondanks het ontbreken van waterdichte garanties - het financiële risico van aankoop, vertaling en ondertiteling geheel bij die verhuurders ligt.

Een eerste succes van het Projekt Kinder- en Jeugdfilm tekende zich hier reeds af: een Jeugdfilmcircuit kán de vicieuze cirkel tussen vraag en aanbod doorbreken. Méér vertoonplaatsen betekenen méér waardevolle films tegen, voor het edukatieve werk, betaalbare huurprijzen.

V. Begeleidingsmateriaal

Van meet af aan is er van uitgegaan dat er mogelijkheden geschapen moesten worden om méér te doen dan kinderen "alleen maar" te laten kijken naar de films. Hoewel de meeste films uit de pakketten ook geselecteerd zijn op hun "amusements-waarde", zal met enige begeleiding (vooraf, tijdens en/of na) de na-werking groter zijn.

Ontwikkeling van begeleidingsmateriaal kreeg daarom hoge prioriteit. Niet zonder moeite, in hoofdzaak veroorzaakt door de korter geworden voorbereidingstijd, die bovendien voor een deel in de vakanties viel, is het toch gelukt om een boekje voor de jeugd te vervaardigen. De films worden daarin beschreven in twee delen: "de inhoud" en "de film": foto's uit de films, een filmstripje en een bouwplaatje voor een drie-kleuren-vaaijer verluchten het geheel.

De samenstelling van de drie brochures voor de begeleiders met daarin nadere informatie over de films per pakket, de probleemstelling en suggesties voor verwerking in bijvoorbeeld projecten in klas of groep, werd door allerlei problemen nogal vertraagd, maar inmiddels is bij de start van het project het merendeel gereedgekomen.

VI. Jeugdfilmdagen 1979

De presentatie van de drie filmpakketten en van het ontwikkelde begeleidingsmateriaal werd op zaterdag 1 en zondag 2 september 1979 gehouden in Cultureel Centrum "De Meervaart" te Amsterdam. Tevens werd op zaterdagmiddag een internationaal symposium georganiseerd.

De circulaire van 5 juni aan "alle geïnteresseerden in de vertoning van kinder- en jeugdfilms" (medewerkers en besturen van instellingen voor kunstzinnige vorming, onderwijs, vormingswerk, filmhuizen, e.d.) met informatie over het Jeugdfilmcircuit 1979/80 en de Jeugdfilmdagen, leverde al spoedig niet minder dan 300 deelnemers aan de presentatie en/of het symposium op!

De organisatie van de beide Jeugdfilmdagen is zonder grote problemen verlopen, zij het dan dat één van de nieuwe films niet tijdig gereed zou zijn. Een oplossing werd gevonden in het lenen van de Belgische kopie (met Franse en Nederlandse ondertitels!).

Het uitblijven van werkelijke problemen bij de voorbereiding en de uitvoering van de Jeugdfilmdagen is niet in het minst een gevolg van de grote inzet van vele enthousiaste medewerkers en van enkele instellingen. De filmdagen zelf mochten zich uiteindelijk verheugen in een grote belangstelling van volwassenen uit het gehele land en kinderen uit Amsterdam. Aangetekend moet hierbij worden, dat de plotselinge hitte op zaterdag 1 september het bezoek van kinderen heeft beperkt: zij gingen waarschijnlijk liever zwemmen.

Op zondag was dat bezoek aanmerkelijk beter.

Tijdens de beide Jeugdfilmdagen werden 248 informatiemappen uitgereikt aan even zovele volwassen bezoekers (waaronder vele vertoners). Bovendien werden 353 toegangskaarten aan kinderen verkocht.

In drie zalen tegelijk werden alle films uit de drie pakketten vertoond, opdat de potentiële vertoners uit het land zich een oordeel konden vormen. Die gelijktijdige vertoning heeft een aantal deelnemers parten gespeeld: zij hebben naar hun gevoel soms te weinig films kunnen zien. Enige festival-ervaring is eigenlijk ook wel vereist voor een dergelijke presentatie, tenzij het geheel over een langere tijd kan worden uitgesmeerd. Wellicht ook, dat regionale herhalingen op kleine schaal uitkomst bieden in de toekomst.

De ontmoetingsruimte in "De Meervaart", waar ook de maaltijden gebruikt konden worden, heeft duidelijk nut gehad voor de onderlinge gedachtenwisselingen en kennismaking. Meer tijd en plaats voor dergelijke informele ontmoetingen wordt kennelijk door velen op prijs gesteld.

VII. Internationaal symposium

Met als doel "een begin te maken met de meningsvorming en de discussie over de (goede) kinder- en jeugdfilm in Nederland" werd op zaterdagmiddag een internationaal symposium gehouden. Met het oog op de te verwachten grote deelneming moest daarvoor de grote zaal gekozen worden. Enkele binnen- en buitenlandse sprekers verleenden hun medewerking: de heren Klaus Keller (filmpedagoog uit de Bondsrepubliek Duitsland), Henry Geddes (eerste producer van de Children's Film Foundation uit Engeland, tevens voorzitter van het Internationaal Centre of Films for Children and Young People), Hugo Elsemans (directeur J-Films België), Maarten van Rooyen (filmpublicist uit Nederland) en Karst van der Meulen (filmmaker en -producent, Nederland).

Als voorzitter kon op het allerlaatste ogenblik de heer Jippe Hoekstra (Rijksinspecteur Kunstzinnige Vorming) bereid gevonden worden de plaats in te nemen van de door plotselinge ziekte gevelde Joop Voogd.

Een uitgebreider verslag van het symposium, alsmede een vertaling van de lezing van de heer Keller zijn als bijlagen hierbij gevoegd. In totaal 150 personen woonden het gehele symposium bij en mengden zich met vragen in de discussie.

VIII. Publiciteit

Voor het trekken van de nodige aandacht voor het Projekt, de Jeugdfilmdagen en het Jeugdfilmcircuit 1979/80 werd gebruik gemaakt van affiches, pamfletten, persberichten en circulaires. Die materialen werden in het volgende tijdschema verspreid:

31 mei	- eerste persbericht aan AFP
5 juni	- eerste bericht aan potentiële deelnemers aan de beide Jeugdfilmdagen, alsmede peiling van aantal mogelijke vertoningen
5 juni	- voor-aankondiging naar maandbladen op het gebied van de film, het jeugd- en jongerenwerk en het onderwijs
20 juni	- tweede bericht met inhoud der filmpakketten en de financiële voorwaarden voor deelneming aan het circuit
17 augustus	- circulaire met affiches en pamfletten aan scholen, wijkcentra, club- en buurthuizen, bibliotheken in Amsterdam
17 augustus	- uitnodiging aan dag- en weekbladpers voor persconferentie
27 augustus	- persconferentie
27 augustus	- persmappen aan niet-vertegenwoordigde bladen en kranten

Tussen deze data en activiteiten door werden uiteraard nog directe contacten gelegd met radio- en tv-rubrieken en andere media. Merkbare resultaten van deze pers-campagne zijn in de eerste plaats de vele aanwezigen tijdens de Jeugdfilmdagen en de ruime aandacht in de verschillende media. Die aandacht zal ongetwijfeld in de eerste periode van het circuit blijven bestaan.

IX. Fase 2 van het Jeugdfilmcircuit 1979/80

In een vroeg stadium, nog vóór van enige zekerheid omtrent de mogelijkheden tot subsidiëring van het Projekt sprake kon zijn, werd een eerste peiling gehouden onder potentiële afnemers van te ontwikkelen filmpakketten.

Voorwaarde voor een slagen van de plannen zou immers zijn een vergroting van het aantal vertoonplaatsen van 16mm jeugdfilms in Nederland. Die peiling onder instituten voor kunstzinnige vorming en enkele andere jeugdwerkinstellingen leverde een bemoedigende belangstelling op. Uitgegaan is van de mogelijkheid ongeveer 100 vertoningen per film te halen. Dat getal bleek voor verhuurders voldoende aanleiding te zijn enige financiële risico's te nemen en hun speciale huurprijzen daarop af te stemmen. De definitieve aanbieding aan de vertoners kon dan ook halve huurprijzen te zien geven.

Die aanbieding van 20 juni leverde al direkt een aantal inschrijvingen op; een veel groter aantal geïnteresseerden wenste echter eerst de presentatie op 1 en 2 september af te wachten alvorens tot bestelling over te kunnen gaan.

Bij de start van het projekt (15 september) waren al de volgende aantallen definitieve intekeningen genoteerd:
pakket I (5-8 jaar) 33, pakket II (8-12 jaar) 60 en pakket III (12-16 jaar) 26.

Pakket II is het meest gevraagd, omdat:

- a) de filmactiviteiten voor de groep 8-12 jaar het meest ontwikkeld zijn en
- b) dit pakket 3 nieuwe films bevat.

De jongste groep wordt tot nu toe nogal eens over het hoofd gezien bij het organiseren van filmvertoningen, omdat het aanbod hier uiterst gering is; daarnaast bevat pakket I geen nieuwe films en het is in feite een half pakket.

De groep 12-16 jaar is altijd de moeilijkste groep om te benaderen, ook met het drempelloze medium film. Opgroeiende jongeren bezoeken geregeld de gewone bioskoop en ze zien daar praktisch alles.

Filmvertoningen met speciale jeugdfilms zullen door hen al snel als "kinderachtig" omschreven worden. Ze zijn méér gevend.

Drie nieuwe films in pakket III doen daar kennelijk nog niet veel aan toe. Een ander probleem bij dit pakket zal zijn de moeite, die sommige vertoners hebben met de samenstelling ervan. Een tweedeling (film 1 en 4 voor de jeugd van 12-14 jaar en film 2 en 3 voor jongeren van 14-16 jaar) lijkt na het onderzoekje tijdens de Jeugdfilmdagen, alsmede na intern overleg een beter aanbod. Een handicap bij de distributie van pakket II, is het nog niet kunnen beschikken over een tweede kopie van elke film. Een aantal gegadigden moest daarom (voorlopig) teleurgesteld worden; verwijzing naar het tweede deel van het seizoen lijkt voor velen geen oplossing te zijn. De betrokken verhuurder kon, begrijpelijk, nog niet overgehaald worden nóg eens viermaal f 2.000,-- te investeren om extra kopieën te laten maken.

Een financiële garantie tot een bepaald aantal vertoningen dient daarop ernstig overwogen te worden om het projekt zich in het begin te kunnen laten ontwikkelen. Teleurgestelde potentiële vertoners laten het anders wellicht voorgoed afweten.

X. Overwegingen bij fase 2

De ervaringen, opgedaan bij het voorbereiden van het Jeugdfilmcircuit 1979/80 en bij de organisatie van de Jeugdfilmdagen 1979, alsmede de vele kontakten die gelegd werden, geven een beeld van mogelijke en gewenste ontwikkelingen op het gebied van verspreiding van waardevolle jeugdfilms in Nederland.

Er is een groeiende behoefte aan kinder- en jeugdfilms, die méér te bieden hebben dan amusement alleen. Vergelijking met de jeugdliteratuur gaat hierbij grotendeels op.

Kinderen en volwassenen zullen echter nog moeten wennen aan een ander type jeugdfilm, dan tot nu toe bekend was. Films met een wat langere adem doen meestal ook wat trager aan. De aangedragen problemen en gevoelens zullen echter de jeugdige kijker lang bijblijven.

Kontinuïteit is hier zeer belangrijk, opdat men ook in de komende jaren terecht kan bij een herkenbaar projekt of instituut voor het verkrijgen van informatie en hulp. Die kontinuïteit is ook nodig om greep te krijgen op de kinderfilm-markt en om verbeteringen aan te brengen in de vertoonsituatie in Nederland.

De relatie met het Belgische kollega-instituut J- Films dient snel uitgebouwd te worden om praktische redenen: gezamenlijke verkrijging van rechten "voor het Nederlandse taalgebied", gezamenlijk dragen van de kosten van vertaling en ondertiteling en van de aanmaak van kopieën.

De thans ingeslagen weg lijkt een goede te zijn, daarover zijn velen het eens!

Amsterdam, september 1979

ONDERZOEKJE ONDER DE DEELNEMERS AAN DE JEUGDFILMDAGEN 1979

Van de 58 enquête-invullers komt ongeveer 50% uit het sociaal-kulturele werk (club- en buurthuizen e.d.).

Men werkt in het algemeen direkt met kinderen en programmeert en vertoont zelf films of is dit van plan te gaan doen.

Onder de andere invullers bevinden zich mensen uit het onderwijs, filmhuizen, het theaterbedrijf en bibliotheken.

Het gemiddelde aantal films, dat men heeft kunnen zien, bedraagt 3 à 4.

Over de films

In het algemeen is men het eens met de indeling in de verschillende leeftijdskategorieën. Bij pakket III (12-16 jaar) geven sommigen echter de suggestie een splitsing toe te passen.

De film "Wachten op regen" is geschikter voor de groep 12-14 jaar en de films "Born Innocent" en "Je bent niet alleen" kunnen beter aan 14-16 jarigen worden vertoond.

Behalve bij "Born Innocent" vindt men begeleiding in het algemeen niet noodzakelijk, soms echter wel wenselijk voor een betere verwerking.

Belangrijker vindt men het informatie-materieel voor de kinderen zelf en het begeleidingsmateriaal voor volwassenen.

Begeleiders hebben zo meer mogelijkheden bij die verwerking na de vertoning.

Enkele op- en aanmerkingen bij een aantal films

- Koenak de trouwe Lynx (5-8 jaar):
sommigen vinden de film te moeilijk voor bedoelde leeftijdsgroep, anderen vinden dat de film voldoende te bieden heeft aan 8-12 jarigen.
- Pantomime (5-8 jaar):
velen (ongeveer 20%) denken dat de film te abstrakt zou zijn voor bedoelde leeftijdsgroep.
- Shishok de huisgeest (8-12 jaar):
men acht deze film het meest geschikt voor 8-9 en 10-jarigen; voor de ouderen binnen deze categorie wordt hij te zoetjes en te kinderlijk geacht.
- De rode vogel (8-12 jaar):
een film die iedereen wilde zien en die in het algemeen te moeilijk geacht wordt voor 8-12 jarigen. Advies: vanaf 12 jaar.
- Born Innocent (12-16 jaar):
deze film zou vertoond moeten worden aan 15-16 jarigen met begeleiding en informatie, waaruit blijkt dat de situatie uit de film verschilt met die in Nederland, zeker wat betreft de rechtsgang en het inter-naatsleven.

Tot de favoriete films behoren:

- Pakket I : Beep Beep en Hopscotch (korte animatiefilms)
Pakket II : geheel, met als uitschieter Stormboy
Pakket III : Je bent niet alleen, waarvan de vertoning zeer wordt aangemoedigd.

De Jeugdfilmdagen

Bij de vraag "Vindt u het belangrijk dat Jeugdfilmdagen als deze vaker worden gehouden?", liggen de antwoorden in de sfeer van:

- "We nemen hier informatie en indrukken op, die we van de filmverhuurders nauwelijks krijgen".
- "Je raakt beter geïnformeerd en de functie van de verhuurbedrijven kan bekritiseerd worden".
- "Uitwisseling van ervaringen met andere jeugdfilmvertoners is belangrijk".
- "Het is een relatief onontgonnen gebied, dat voor leken ondoordringbaar is".
- "Het werkt mee aan een bewustmakingsproces wat film(beeld) kan zijn".
- ".... dan realiseren we ons tenminste dat er een groep is, die een grote achterstand heeft en dat bewustwording (in de ruimste zin) voor deze groepen moet worden gestimuleerd".
- "Er zijn te weinig goede jeugdfilms.... bovendien belangrijk om discussie op gang te brengen".
- "Zo kunnen de rollen en taken van begeleiders veel duidelijker worden".
- "Dit is nog maar het begin".

Uit nagenoeg alle enqueteformulieren wordt duidelijk dat men een dergelijk initiatief zeer toejuicht. Dit blijkt ondermeer uit opmerkingen als: "mijn complimenten", "ga zo door", "zeer leerzaam" en "goed georganiseerd".

Suggesties

Met betrekking tot het symposium, worden de volgende suggesties gedaan:

- 1) Het symposium verdelen over twee dagen, opdat er tijd is om de indrukken te verwerken, waardoor weer betere discussies ontstaan.
- 2) Het symposium niet tegelijk met de filmvertoningen laten starten.
- 3) Meer discussie tussen de panellleden en "voorbeelden van didaktische begeleiding in de praktijk".

Ten aanzien van de filmvertoningen doet men de volgende voorstellen:

- 1) De horizontale programmering belet het zien van méér films. Men pleit voor een verticale programmering, die bovendien de mogelijkheid biedt om alle films uit een bepaalde leeftijdskategorie te zien.
- 2) Wellicht is het mogelijk een volgende keer grotere zalen te vinden, opdat meer mensen toegelaten kunnen worden.
- 3) Het organiseren van slaapgelegenheden voor mensen die van ver komen, dient een volgende keer overwogen te worden.

Algemene opmerkingen

Velen hebben behoefte aan discussie na de vertoningen en men denkt daarbij aan kleine groepjes per leeftijdskategorie. Sommigen vinden dat er best meer films vertoond kunnen worden. Men denkt daarbij aan films die akseptabel zijn zonder dat ze een plaats hebben verworven in één der pakketten. Een enkeling heeft de indruk dat met name het onderwijs te weinig op de hoogte is gebracht van deze manifestatie.

Eigen indruk

Meer mensen zouden de enquête hebben ingevuld, indien zij in de gelegenheid waren geweest méér films te zien. De gewieksten, die bovendien op tijd waren, boekten 's morgens reeds voor de gehele dag. Daardoor visten mensen die van ver kwamen vaak achter het net bij de vertoningen in de beide kleine zalen.

Linda Leeuwendal, 10 september 1979

Weergave van het Internationaal Symposium over kinder- en jeugdfilms, gehouden op zaterdagmiddag 1 september 1979 te Amsterdam

Om een begin te maken met de meningsvorming en discussie over de waardevolle kinder- en jeugdfilms in Nederland, werd als onderdeel van twee Jeugdfilmdagen op zaterdag 1 september 1979 een Internationaal Symposium georganiseerd. Verschillende buitenlandse en Nederlandse gastsprekers gaven hun visie op criteria bij de beoordeling van kinder- en jeugdfilms, op de produktiemogelijkheden en -moeilijkheden en op de pooling van vertoonplaatsen in Nederland en Vlaanderen.

Alvorens echter volwassenen aan het woord laten komen, interviewde Maarten van Rooyen (filmpublicist/Nederland) een viertal kinderen van ongeveer 9 jaar, die 's ochtends de nieuwe Australische film "Stormboy" zagen. Van Rooyen slaagde er aardig in reakties los te maken betreffende de geloofwaardigheid van de film, de relaties tussen de verschillende mensen ("wie zijn aardig en wie niet?"), de emotionele ogenblikken ("wat is spannend en angstig en wat gezellig?") en wat de meeste indruk maakte.

De ervaringen en meningen van de kinderen konden sprekers en publiek ervan doordringen, zich de doelgroep duidelijk voor de geest te blijven houden.

Vervolgens hield Klaus Keller (filmpedagoog/Bondsrepubliek Duitsland) een lezing, getiteld "Criteria voor de beoordeling van kinderfilms". Spreker formuleert drie basis-eisen die men aan elke film die aan kinderen moet worden vertoond moet stellen:

1) Begrijpbaarheid

Een film moet verbaal en qua vormgeving op een vlak liggen, dat een verstandhouding tussen het medium en de toeschouwer op een faire, dus gelijkberechtigde, wijze mogelijk maakt.

2) Identificatiemogelijkheid

Een film kan alleen handelingsrelevant zijn voor een kind, als de handelingsmodellen beantwoorden aan de ervaringswereld van kinderen of daarin door hen concreet toepasbaar zijn.

3) Motivatie

Voor kinderen wordt elke film nutteloos als die hen op een motivatieniveau aanspreekt, dat niet beantwoordt aan de film. Kommunikatie heeft niet alleen een cognitief aspect, maar wordt heel sterk door emotionele dimensies bepaald.

Gelukkig kon deze in het Duits uitgesproken lezing vooraf vertaald worden: iedere deelnemer ontving een exemplaar in de uitgereikte map (zie bijlage 3).

Tot slot vertoonde Keller een fragment uit een Deense jeugdfilm, aan de hand waarvan hij zijn criteria toetste. In deze film worden de kinderen serieus genomen, het gaat om hun wereld, zij zijn belangrijk.

Er vinden konkrete gebeurtenissen plaats, waarin kinderen van ongeveer 13 jaar een rol spelen. Het taalgebruik is dat van die leeftijdsgroep. Er zijn geen echte "helden", de personages zijn niet kunstmatig of bovenmenselijk, terwijl er verder nauwelijks volwassenen in de film voorkomen. Er wordt evenmin vanuit een "volwassen" perspectief gefilmd: de kinderen zijn zich van geen kwaad bewust (niet bij het "afprijzen" van een blik snoepgoed in de winkel en niet bij het spelevaren met een duur zeiljacht).

Het tempo van de film is bijna traag te noemen, hij is vrij vlak en heeft weinig echte hoogtepunten. Toch zijn er voldoende herkenbare gebeurtenissen, afgewisseld door informele pauzes, om de aandacht gevangen te houden.

Na Keller komt Henry Geddes (eerste producer van het Children's Film Foundation/Engeland, tevens voorzitter van het Internationaal Centre of Films for Children and Young People) aan het woord over criteria en produktie van jeugdfilms.

Na een korte uiteenzetting over de geschiedenis van de CFF sinds 1944 geeft Geddes enkele richtlijnen voor goede kinderfilms:

- 1) Zij moeten oenvoudig zijn.
- 2) Zij moeten geen flashbacks bevatten (kinderen kijken namelijk vooruit en niet achteruit).
- 3) Zij moeten niet teveel en niet te lange dialogen bevatten.
- 4) Zij moeten veel aktie bevatten.
- 5) Als kinderen zich met volwassenen in films identificeren, is dit alleen met types als Robin Hood.
- 6) Kinderen (in de leeftijdsgroep van ongeveer 5 tot 11 jaar) geloven, wat zij op het doek zien en de filmmaker moet hiermee rekening houden.
- 7) Zij moeten niet te snel zijn (niet een te hoog tempo hebben).
- 8) Zij moeten niet te lang duren (maximaal 60 minuten).
- 9) Zij moeten niet gaan over het "uitschot" van de maatschappij en
- 10) Zij moeten humor bevatten, maar met dien verstand dat kinderen andere dingen humoristisch vinden dan volwassenen.

In Groot-Brittannië worden 6 à 10 films per jaar gemaakt. Films over dieren en sprookjes zijn erg populair bij Engelse kinderen. Niet populair zijn westerns, detectives en science-fiction films. Evenmin zijn films over sex en liefdesperikelen gewild bij Engelse kinderen.

Volgens Geddes is het zeer wel mogelijk om kinderfilms over serieuze onderwerpen te maken, zoals over bijvoorbeeld de vervuiling van het milieu. Kinderen moeten zelf uitmaken welke films ze leuk vinden en het moet niet zo zijn dat volwassenen dit voor hen doen.

Na de vertoning van een filmfragment stelt Henry Geddes, dat het - hoewel het aantal bioskopen blijft afnemen - heel goed mogelijk is films te blijven maken en te vertonen, als je er maar genoeg voor inspant. In Engeland is men nu overgegaan tot het maken van 16mm films.

Om aan meer geld te komen om nieuwe kinderfilms te kunnen laten maken, verkoopt het CFF films aan het buitenland. Een andere manier om aan geld te komen is sponsoring door bijvoorbeeld Marks & Spencer (kinderkleding) Spreker rechtvaardigt deze manier van financieren door te zeggen, dat iemand toch de films moet betalen. Het moet er niet bij blijven, dat gezegd wordt hoe belangrijk het is om goede kinderfilms te maken zonder dat iemand ze wil bekostigen.

Na de pauze verleent de voorzitter, Jippe Hockstra, (Rijksinspekteur Kunstzinnige Vorming) het woord aan de Nederlandse filmer Karst van der Meulen. Deze spreekt over de produktie van kinder- en jeugdfilms in Nederland.

Van der Meulen licht zijn bewuste keuze om films voor de jeugd te maken toe met te schetsen hoe hij is begonnen als verteller van verhaaltjes om vervolgens poppenkastspeler te worden. Het voelbare contact dat hij toen met zijn toeschouwers had, is van groot belang geweest toen hij kinderfilms ging maken.

Als Karst van der Meulen een film wil gaan maken, spelen de volgende zaken een belangrijke rol:

- 1) het bepalen van vorm en inhoud
- 2) het rondkrijgen van de produktie (de zakelijke facetten).

Bij het bepalen van inhoud en vorm gaat hij als volgt te werk: meer dan een half jaar voordat met de opnamen begonnen moet worden, zoekt hij kinderen uit om rollen te vervullen. Er wordt dan met deze kinderen over het script gepraat en er wordt terdege rekening gehouden met hun opmerkingen. Op die manier wordt dat script in nauw contact met de kinderen speciaal en voor hen geschreven.

De kinderen spelen daardoor veel natuurlijker, waardoor weer de herkenbaarheid bevorderd wordt. Twee thema's, die in de films van van der Meulen een rol spelen zijn A) het feit dat ieder mens belangrijk is, ongeacht z'n leeftijd en B) een afwijkende leeftijdsituatie is toch belangrijk voor anderen.

In Nederland wordt uitermate kommercieel gedacht over film, zowel over die voor volwassenen als die voor kinderen. Volgens spreker is het niet zo dat voor kinderfilms dezelfde maatstaven worden gehanteerd als voor speelfilms voor volwassenen. Dat komt, omdat een kinderfilm al bij voorbaat minder opbrengt, daar hij meestal slechts drie keer per week (gedurende de matinee's) gedraaid kan worden. Bovendien is de kindervoorstelling een uiterst kwetsbare: als het mooi weer is gaan kinderen zwemmen, als er ijs is gaan ze schaatsen!

Kinderfilms zijn even duur als films voor volwassenen, toch zijn de geldverstreckers van mening dat kinderfilms met minder geld gemaakt moeten kunnen worden omdat ze minder opbrengen.

Tenslotte merkt Karst van der Meulen op dat hij tussen het maken van films (één speelfilm in de twee jaar) door veel met groepen kinderen werkt, door wier reacties hij veel leert. Hij gebruikt die ervaringen weer in zijn films. Een filmmaker heeft volgens hem een zeer grote verantwoordelijkheid.

Na deze inleiding is er gelegenheid tot discussie met de forumleden Keller, Geddes, Van der Meulen en Hugo Elsemans (directeur J-Films/België).

Filmer Ruud Schuitemaker stelt de heer Geddes de vraag, of deze in Engeland de thematiek van de Deense film (vooral de winkeldiefstal daarin) zou aksepteren, als die zou voorkomen in een aan het CFF aangeboden script. Het antwoord luidt, dat jaarlijks 250 ideeën voor films worden ingeleverd, waarvan hij er niet minder dan 240 moet afwijzen. Overigens wordt door het CFF "winkeldiefstal" niet aanvaard vanwege de mogelijkheid dat kinderen die de film zien, dit gaan nadoen.

Volgens Klaus Keller zijn er twee aspecten aan deze zaak. Ten eerste bestaat de mogelijkheid dat kinderen het niet als diefstal (= de moralistische mening van volwassenen) zien, maar als het voor de gek houden van volwassenen en ten tweede doet de vraag zich voor, of je moet laten zien hoe het is of hoe het zou moeten zijn. Schuitemaker licht toe, dat in een door hem ingediend en door het CFF afgewezen script kinderen voorkomen, die zonder kaartje met de trein reizen.

De heer Geddes antwoordt hierop dat de films moeten worden vertoond en dat er daarom strenge criteria zijn.

Volgens Karst van der Meulen wordt in Nederland bij de beoordeling van het script niet op zulke dingen gelet. Kinderen hebben verder hun eigen criteria, waarmee volwassenen problemen hebben. In de werkelijkheid worden kinderen ook met nare dingen geconfronteerd, waarom dan niet in de film?

Publicist Hans Beerekamp is het niet eens met het criterium van het CFF; dat er niet meer niveaus in een kindersfilm zouden mogen zijn. Karst van der Meulen voegt daaraan toe dat mensen anders overkomen dan ze later blijken te zijn. Hij noemt dit een "verrassingsaanval" en het is een van hoofdlijnen van zijn films. Tijdens de montage van zijn films werkt hij altijd met groepjes kinderen aan wie hij gedeeltes laat zien om aan de hand van hun reacties vast te stellen, of de ontwikkeling van het verhaal en de karakters "logisch" is.

Hij gaat er daarbij vanuit dat bepaalde personages een ontwikkeling doormaken in de film. Volgens hem evolueren kinderen mee met die personages. Aan het eind van de film nemen ze vaak een ander standpunt in dan aan het begin. Er is dus sprake van meer dan één niveau.

Keller merkt over dit onderwerp op, dat het niet de bedoeling is, dat van tevoren al vaststaat wie de slechte en wie de goede is en dat dit gedurende de films zo blijft. Hij is van mening dat de hoofdpersoon een ontwikkeling moet doormaken en de andere spelers niet, omdat anders de film te ingewikkeld wordt voor kinderen.

Hans Beerekamp stelt vervolgens vast dat in het Jeugdfilmcircuit nogal veel films uit de Oostbloklanden zitten. Hij vraagt zich af of dit komt omdat deze films goedkoper zijn dan andere, of doordat films uit andere landen wellicht niet bekend zijn bij de importeurs.

Desgevraagd licht Dick de Jonge (selectie-medewerker van het Projekt Kinder- en Jeugdfilm) toe, dat de selectie-criteria onder hoge druk tot stand zijn gekomen. In zeer korte tijd moesten ongeveer zestig films bekeken worden. Een rol speelde overigens ook het feit dat in Amsterdam een vestiging van Sovexport voorhanden is, waar heel eenvoudig een veelheid aan films uit de Sowjet Unie te zien is.

Die films zijn ook gemakkelijk leverbaar. Uitgekozen films uit de Skandinavische landen bijvoorbeeld, waren niet of nauwelijks leverbaar op zo'n korte termijn. Kinderfilms, die iets te bieden hebben, komen in het algemeen uit Oost Europa en Skandinavië. Op een vraag antwoordt Van der Meulen, dat het aanbod uit de Oostbloklanden weliswaar veel groter is dan het aanbod uit andere landen, maar dat een aantal van die films in Nederland niet bruikbaar is. Ze zijn namelijk gemaakt vanuit een bepaalde politieke visie die aan andere stromingen geen ruimte bieden, of ze zijn te "zwaar" (over de oorlog of de revolutie). De kijkers moeten van tevoren "geïndoctrineerd" zijn om deze films te kunnen begrijpen.

Hugo Elsemans merkt op dat het aanbod uit de Westerse wereld gering is, omdat de produktiemogelijkheden veel te klein zijn. Bovendien denkt men er eerder aan de televisie dan aan de bioscoop.

Na deze opmerkingen krijgt Elsemans van de voorzitter het woord over het Jeugdfilmcircuit in België.

Hij vertelt dat J-Films in 1976 werd opgericht en dat dit servicebureau zich richt op het Nederlands (Vlaamse) taalgebied. De oprichting van J-Films is een gevolg van het ontstaan van allerlei jeugdfilmclubs, waarvan de eerste in 1966 in Antwerpen gesticht werd door ouders van 6-12 jarigen, die van mening waren dat er in de bioscoop te weinig aanbod was van waardevolle jeugdfilms. Op het ogenblik zijn er ongeveer 150 van die jeugdfilmclubs in Vlaanderen.

J-Films is een servicebureau dat zich bezighoudt met:

- 1) Studie en dokumentatie
- 2) Selektie uit het filmaanbod
- 3) Vorming van medewerkers en begeleiders
- 4) Programmering van films in de bioscopen, dat wil zeggen de vorming van een circuit (ook in culturele centra, scholen e.d.).

De films worden meestal in de originele versie en voorzien van ondertitels vertoond. Beter is echter een Nederlands-talige versie van de films te vervaardigen, omdat kinderen van 10 jaar en jonger moeite hebben met het snel lezen van ondertitels. Eén van de selektie-kriteria van J-Films is dan ook dat er weinig dialogen in de film voorkomen. Van belang is verder dat de technische omstandigheden, waaronder kinderen een film te zien krijgen, goed zijn: bij voorkeur 35mm films in een normale bioscoop, hoewel bij gebrek aan beter ook met 16mm wordt gewerkt. J-Films had gehoopt dat ter gelegenheid van het Jaar van het Kind, er in België een "kinderfilm-politiek" zou komen. Die hoop is vooralsnog ijdel gebleken.

De overheid moet een stimulans geven voor

- 1) het maken van kinderfilms
- 2) het na-synchroniseren van buitenlandse kinderfilms en
- 3) het oprichten van speciale kinderbioscopen (kleinschalig met 50 tot 100 plaatsen) om aan filmopvoeding te kunnen werken